

HACCI VE UMREYİ TAMAMLAYIN!*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler! Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Bugünkü sohbetimiz Bakara Sûre-i Şerîfesi'nin 196. ayet-i kerimesi üzerine. Bu uzun bir ayet-i kerime, hac ile ilgili. Bu ayet- i kerimeyi, önce besmele çekip okuyalım! *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا
اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى
يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ
بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ
نُسْكِ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى
الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ
فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ
تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

(البقرة: ١٩٦)

(*Ve etimmü'l-hacce ve'l-umrete li'llâh, fein uhsirtüm feme'steysera mine'l-hedy, ve lâ tahlikù ruûseküm hattâ yeblüğa'l-hedyü mahilleh, femen kâne minküm marîdan ev bihî ezen min re'sihî fefidyetün min sıyâmin ev sadakatin ev nüsükin, feizâ emintüm, femen temettea bi'l-umreti ile'l-hacci feme'steysera mine'l-hedy, femen lem yecid fesıyâmü selâsete eyyâmin fi'l-hacci ve seb'atin izâ raca'tüm, tilke aşeratün kâmileh, zâlike li-men lem yekün ehlühû hâdîri'l-mescidi'l-harâm, ve'tteku'llàhe va'lemû enne'llàhe şedîdü'l-ikâb.*) (Bakara, 2/196) *Sadaka'llâhü'l-azîm.*

Hacla ilgili bir ayet-i kerime. *Hac*, bir yere kasdetmek, büyük ve önemli bir şeyi hedef alıp ona yönelmek, kasdetmek mânâsına geliyor. Tabii, bu lügattaki umûmî mânâsı. Dinimizdeki mânâsı; belirtilmiş olan anlamda, belirtilmiş olan yerde, özel vazifeleri yaparak Beytullah'ı ziyaret etmek demek. Bunun teferruatı üzerinde birazcık bilgi vereceğiz.

Önce ayet-i kerimenin mealini kısaca arz edelim, okuyalım, açıklayalım. Ondan sonra daha geniş bilgileri sunmaya çalışalım:

(*Ve etimmü'l-hacce ve'l-umrete li'llâh*)
“Hac ve umreyi de Allah için tamam yapın,
tamamlayın! Tamam yapın! (*Fein uhsirtüm*)
Eğer bunlardan men olunursanız, size
yaptırılmazsa, bir engelle alıkonulursanız;
(*feme'steysere mine'l-hedy*) o zaman, kurban
cinsinden gücünüz yeten, kolayınıza gelen bir
kurban gönderin!” *Hedy*, kurban demek. “Eğer
engellenirseniz, bu haccı ve umreyi yapmaya
bir engel çıkıp da gidemez durumda olursanız,
(*ve lâ tahlikù ruûseküm hattâ yebluğa'l-hedyü
mahilleh*) bu gönderdiğiniz hedy, kurban
kesileceği yere varıncaya kadar ihramlı durun,
başlarınızı tıraş etmeyin!”

(*Femen kâne minküm marîdan ev bihî ezen
min re'sihî*) “Ama sizden, bu vazifeyi yapmaya
başlamış olanlardan, eğer hasta olan veya
başında bir rahatsızlığı bulunan varsa ve
tıraş etmeme emrini tutamayacak durumda
olmuşsa, tıraş etmek zorunda kalmışsa;
(*fefidyetün min siyâmin ev sadakatin ev
nüsük*) bu mâzeretinden dolayı, emre
uyamamasına karşılık fidyeye olarak, oruç veya
sadaka veya kurbandan bir fidyeye lâzım gelir
onun üzerine...”

(*Feizâ emintüm*) “Emin olduğunuz zaman,
engellenmeden kurtulduğunuz zaman da, her
kim hacca kadar umre ile sevap kazanmak
isterse, ona da kolayına gelen bir kurban
gerekir. (*Femen temettea bi'l-umreti ile'l-
hacci feme'steysere mine'l-hedy*) Yâni, umre
ile hac vazifelerini yapacağı zamana kadar
faydalanmak, istifade etmek isterse, sevap

kazanmak isterse; ona da bir kolayına gelen kurbanı kesmek gerekir. (*Femen lem yecid*) Eğer kurban bulamazsa, yâni kurban kesme durumu olmazsa, (*fesıyâmü selâseti eyyâmin fi'l-hacc*) hacda üç gün oruç tutmak; (ve *seb'atin izâ raca'tüm*) geri döndüğünüz zaman da, yedi gün tutmak gerekir. (*Tilke aşeretün kâmileh*) Bu işte tam on gün eder.” (*Zâlike li-men lem yekün ehlühû hâdîri'l-mescidi'l-harâm*) “Bu hüküm ailesi Mescid-i Haram dışında oturanlar içindir, âfâkîler içindir. (*Ve'tteku'llâhe*) Allah'tan sakının, azabından çekinin; (*va'lemû enna'llâhe şedîdü'l-ikâb*) ve bilin ki, Allah'ın azabı gerçekten çok şiddetlidir. Allah ikâbı çok şiddetli olandır.” (Bakara, 2/196)

Mânâsı böyle, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin talimatları, emirleri bunlar... Ayet-i kerimenin içinde bize emredilen hususlar bunlar.

a. Haccın Şartları

Şimdi hac, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bize emretmiş olduğu, İslâm'ın önemli ibadetlerinden, çok önemli, çok hikmetli ibadetlerinden birisi. Şartlarına sahip olan bir insanın, yâni hac vazifesi yapması gereken bir insanın haccetmesi lâzım! Bu:

وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ

مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا

(آل عمران: ٩٧)

(*Ve li'llâhi ale'n-nasi hiccü'l-beyti menistetâe ileyhi sebilâ*) “Yoluna gücü yeten insanların o mâlûm evi, yâni Kâbe-i Müşerrefe'yi haccetmesi, Allah'ın hakkıdır, emridir, istediği bir uyulması gerekli fermanıdır.” (Âl-i İmran, 3/97) ayet-i kerimesiyle bildiriliyor.

Beyt ama *el-beyt*, Beytullah. “Allah'ın o mübarek ibâdetgâhını hac şekli ile, menâsiki ile, usûl ve adabı ile ziyaret etmek, Allah'ın kullarına emrettiği bir fermanıdır, emridir. Kulların bunu yapması gerekir.” Bu ayet-i kerimeyle, hac vazifesi müslümanların yapması gereken farz dediğimiz kuvvetli ibadetlerden birisi olarak emredilmiştir.

Şimdi bu haccın sahih olmasının şartları var. Yâni bir insan kalktı, bu Beytullah'ı ziyarete gitti. Madem böyle Allah emretmiş, müslümanlar gidiyor, o da kalktı gitti. Bu hacı olur mu, olmaz mı?..

Sahihtir olabilmesi, yâni kabul olabilmesi için, kişinin müslüman olması lâzım! Yâni bir gayrimüslim, şöyle bir göreyim filan diye tebdil-i kıyafet, tebdil-i isim ederek kalksa gitse, hacı olur mu?.. Olmaz.

Niyetsiz gitse, olmaz. İhrama girmese, ihram şartlarını benimseyip ihramlanmasa; olmaz.

“—O zamanda olmasa; herkes kalabalıkta yapıyor, sıkıntıda oluyor ben o zamanda yapmayayım da, تنها bir zamanda yapayım!” dese; olmaz.

“—Oraya gitmesek de, paralar Araplara gitmese de, Türkiye’de bir yeri ziyaret etsek olur mu?..” Olmaz!

Bu sahih olmasının şartlarını bir daha sıralayalım: Ziyaret eden kimsenin, haccının hac olabilmesi için, müslüman olması lâzım; niyet etmesi lâzım, ihramlanması lâzım!..

İhramlanmak da çok yanlış anlaşılıyor. İhramlanmak hac yapmak için özel statüyü, özel ahkâmı kabul edecek, o halin içine girecek olan kimsenin, niyet edip o hali başlatması. Yoksa bir bezi vücuduna bürünmesi demek değil.

Yâni, şunu demek istiyorum: Bez yanında olmasa da dikişli elbiseleriyle olsa, tam mikata gelmiş olsa... Meselâ, bavulda kaldı ihram bezi dediğimiz bürüneceği bezler. Uçakta ihramlanması lâzımdı. “Hay Allah, bavulda kaldı.” Üzerinde dikişli elbiseler var. Uçaktan da seslendiler, anons ettiler:

“—Şimdi burası mikat yeridir, burada ihramlanınız, niyetleniniz! Hac için ihramlanma buradan başlıyor.” diye.

Ama sizin yanınızda ihram beziniz yok, ne yapacaksınız?.. Yine ihrama niyet edersiniz. Eğer hac yapıyorsanız:

“—Yâ Rabbi, ben hac için ihramlandım!” dersiniz.

Halbuki bürünmediniz. “İhramlandım, bunu benden kabul eyle, bunu bana kolaylaştır yâ Rabbi!” dersiniz. Mümkünse iki rekat ihramlanma namazını kılarırsınız. Ama beze bürünmediniz, bavulda çünkü.

O zaman ne olmuş olur?.. İhramlanmış oldunuz ama, ihramın dikişsiz elbise giyme şartını yapamadınız. Sadece o eksiklik oldu. Bu şartı yapamamanın bir cezası var. Kısa bir müddet olunca... İşte uçak Cidde'ye inecek. O zaman bavulunuzu açınca, ihram beziyle bürüneceksiniz üzerinizi. Bir saat, iki saat, üç saat ne ise, bu dikişli elbise üzerinizde kaldı. Onun bir cezası var. Sadaka cezası vereceksiniz Mekke'nin fakirlerine. Ama ihramlanmış oluyorsunuz.

Dikkat ederseniz, ihram bezi değil mesele. Bunu neye benzetebiliriz: Radyodan ilan ediliyor, "Sıkıyönetim başladı!" deniliyor. O zaman, o ilan edildiği andan itibaren bütün haller, şartlar değişiyor. İnsan da ihramlanmaya niyet ettiği andan itibaren, haccı başlatmış oluyor. Gerekli şartlara uyacak. Uyamadığı şartlar varsa, onların cezaları var ama, hac başlamış oluyor.

Demek ki haccın şartları:

1. Niyet edip ihramlanmak... İhramlanmazsa olmuyor.
2. Müslüman olmak... Müslüman olmazsa olmuyor.
3. Ziyareti, o mikatları hudutları belli olan Kâbe-i Müşerrefe'ye yapmak...

Bunu niye böyle bastırarak söylüyorum? Çünkü, bazı kimseler ya bilgisizlikten, ya kasıttan, ya da müslüman olmadıklarından, müsteşrikler veya daha başka kimseler, çeşit çeşit şeyler öne atabiliyorlar. Ama, o yerden başka bir yere hac olmaz!

Meselâ, diyorlar ki:

“—Hacı Bektaş-ı Velî'nin türbesini ziyaret ettim, hacı oldum.”

Olur mu?.. Hacı Bektaş-ı Velî muhterem bir zât. Kimin evlâdı?.. Peygamber Efendimiz'in, Hazreti Ali Efendimiz'in evlâdı. Değil o Hacı Bektaş-ı Velî'nin türbesini ziyaret etmek, Hazreti Ali Efendimiz'in türbesini ziyaret etse; değil Hazreti Ali Efendimiz'in türbesini ziyaret etmek, Peygamber SAS Efendimiz'in Medine'deki türbesini ziyaret etse bile, hacı olmaz. Hac Kâbe'yi ziyaretle olur. Yâni yer önemli.

Bir de zaman önemli... Şimdi yeni yeni iddialar da ortaya çıkıyor ya:

“—Ben Kâbe'yi ziyaret edeyim ama, kalabalık oluyor hacıların olduğu zaman. Şöyle bir tenha zamanı seçeyim, senenin bir zamanında gideyim!”

O da olmaz, belli bir zamanda olacak.

“—Peki, mantıklı değil mi, başka sakın bir zamana almak?..”

Mantıklı değil! Cahiliye devrinde Araplar, haccın zamanını yılın o mevsiminden bu mevsimine kaydırma yapmışlar. Buna *nesi'* deniliyor. Kur'an-ı Kerim'de bu belirtiliyor ve buyruluyor ki:

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ

(التوبة: ٣٧)

(*Inneme'n-nesîü ziyâdetün fi'l-küfr*) “Nesi’ yapmak, yâni haccın zamanını mevsimin başka bir tarafına, yılın başka bir ayına, başka bir mevsimine kaydırmak küfürde, kâfirlikte aşırılıktır, ziyadeliktir.” (Tevbe, 9/37) deniliyor. Demek ki, çok kötü bir şey...

Onun için, birileri böyle diyorsa; ya bu ayeti bilmiyor, ya da müslümanların bu ayeti bilmediğini sanıyor. Hani derler ya:

“—Müslüman mahallesinde salyangoz satmağa kalkıyor!”

Bir şey yapmak istiyor ama, çok yanlış bir şey. Kur’an-ı Kerim’de küfürde çok şiddetlilik, aşırılıktır diye bildirilen bir şey...

Bunları, haccın sahih olmasının şartlarını anlatırken bu vesileyle söylüyoruz.

Haccın sahih olmasının şartları; müslüman olmak, niyet edip ihramlanmak, o belirli zamanda haccını yapmak ve belirli yere haccını yapmak. Hac aylarından önce, Şevval, Zilkade, Zilhicce ayları; çünkü hacca geliş için bir zaman koyuyor Cenâb-ı Hak. Uzaklardan aylarca kervanlarla gelecekler vs. Zilhicce’nin 8’inde Mina’ya çıkılacak, 9’unda Arafat’ta olunacak, 10’unda Kurban Bayramı başlayacak, kurbanlar kesilecek. Zilhicce’nin 10’unda, Kurban Bayramı’nda şeytan taşlamalar başlıyor, ondan sonra farz tavaflar yapılıyor. Yâni, Zilhicce’nin 15’ine kadar süren bir işlem.

O zamandan önce, hiç bir şekilde sahih olmaz. Yâni, hem Kur’an’a göre, hem hadis-i şeriflere göre, hem İslâm’a göre. Bir insan kalkar

da, “Başka bir yere haccedeyim, başka bir zamanda haccedeyim... Kâbe’yi haccedeyim ama, başka bir zamanda haccedeyim!” dese; olmaz.

“—İhramlı olduğumuz zaman elbise olmuyor, sadece bir beze bürünüyor. Ben ihrama niyetlensem de, şöyle güzelce bir elbise giysem?” dese; olmaz.

Kadınlar için elbisenin ille dikişsiz olma mecburiyeti yok, erkekler için var. Erkekler, şöyle belden aşağısına peştemal gibi kullanılacak bir bez; omuz tarafına da bir ikinci bez... Ama ikisi de bez olacak; biçilmiş, terzi elinden çıkma olmayacak, dikişli olmayacak.

Bir kimseye, “Hac yapacaksın, sana hac yapmak gerekir, vacibdir!” diyebilmemiz için ne olması lâzım?.. Bir kere, o kimsenin müslümanlığa girmiş olması lâzım! Ondan sonra, hür olması lâzım! Müslüman olmamış bir insan bir vesileyle —uçakta pilottu, hostesti vs.— gitmiş, oraları görmüş, hatta o işleri yapmış bile olsa, sonradan müslüman olsa; İslâm’dan önce yaptığı için, yeniden haccetmesi gerekir, evvelkisi sayılmaz.

Müslüman olarak yapacak ve hür olacak. Hür olmadığı zaman; adam hür değil, ne yapsın ki, hür olmadığından istediği hareketi yapamıyor. Ona da vacib olmuyor.

Akîl olacak. Yâni mecnun olmayacak, deli olmayacak. Bâliğ olacak, yâni bulûğa ermiş olacak, çocuk olmayacak. Sonra hacca gitmeye sağlığı, afiyeti, gücü olacak. Vakit olacak.

İslâm diyarında bulunacak, düşman yurdunda bulunuyorsa, farz olduğunu bilecek. Vücûbu, edasının vacib oluşu için de: Vücudu sağlıklı olacak.

Hissi engeller bulunmayacak. Yol güvenliği olacak. Boşanma durumunda bir kadın da, iddet bekleme durumunda olmayacak.

Kadın ise, kocası ve bir mahreminin yanında bulunması, edasının üzerine gerekmesi için şart.

Şimdi Türkiye’de, böyle aşık-ı sadık hanımlar oluyor. İbadete düşkün ama, kocası vefat etmiş, tek başına hacca gitmeye kalkıyor. Olmaz, çünkü edasının vacib oluş şartlarından birisi de, kocası veya mahreminin, kendisinin mahremi olan bir kişinin beraber bulunması gerekiyor. Böyle olduğu zaman hac yapabilir.

Haccın vacibleri var, sünnetleri var, diğer adabı var, müstehabları var. Bunlar fıkıh kitaplarında belirtilmiş. Haccederken bir insanın mutlaka yapmaması gereken yasakları var. Meselâ: Cinsî münasebet olmaz. Saç ve kıl kesmek, tırnak kesmek olmaz. Koku sürmek olmaz. Başını yüzünü örtmek olmaz, dikişli bir şey giymek olmaz. Bunlar yasak olan şeyler, keyfî değil.

“—Ben yaptım oldu.” veya “Yaparsam ne olur?” filan derse, olmuyor. Allah bu şekilde yapılmasını istiyor, bu şartlara uyulmasını istiyor. O halde bir kimse tıraş olursa, saç ve kıl keserse, yasakları yapmış olur, suçlu duruma düşmüş olur.

Arafat'a çıkmış, askerlikten emekli bir adam. Alışmış askeriyedeki yaşam tarzından. Koymuş musluğun başına küçük aynasını. Yüzünü sabunlamış, cart cart tıraş oluyor.

Yapabilir mi?.. Yapamaz. Saç ve kıl kesmek ihramlıyken olmaz. Arafat'a çıkmış, ihramlı yâni, hac vazifesini yapıyor; olmaz. Tırnaklarını kesiyor; kesemez. Koku sürünemez. Bunlar başka zaman güzel şeyler. Yâni hacdan hariç zamanda tabii tırnaklarını keser; saçlarını, kıllarını berbere gider, tıraş eder; koku sürünür, örtünür, giyinir ama, haccın yapılmasında bunlar gerekli.

Birisini de tıraş edemez, av avlayamaz. Bunları yaparsa, cezalı duruma düşer. Haremin ağaçlarını, otlarını kesemez... vs.

Bu hac, böyle kendisinin belirli usülleri olan bir ibadettir. Bunu neye benzetebiliriz?.. Bir müsabakada, idman müsabakasında, spor oyununda, futbolda, baskette, voleybolda, daha başka çeşitli oyunlarda kurallar var. Bu kurallara uyulmadığı zaman, ceza yiyor veya gol yiyor. Veyahut puan kaybediyor, veya oyundan çıkarılıyor. Onun gibi bir şey. Yâni kuralları bunlar. Oyunun kuralları dediğimiz gibi, bu işin yapılmasının kuralları bunlar.

“—Efendim şu şöyle mi, bu böyle mi?..”

“—Yâhu, sen kendin bir din mi ortaya koyuyorsun, yoksa müslüman mısın?.. Allah'a teslim mi oldun?..”

Müslüman olmak ne demek? Allah’a teslim olmak demek... Allah’ın emirlerini mi tutacaksın, yoksa kendi bildiğine ukalâlık edip, kendi bildiğine işler mi yapacaksın?..

Şeytan da ilk başta cennette iken, kendi başına akıl yürüttü. İlk akıl yürüten, yâni isyan etmek için, emredilene yapmamak için ukalâlık eden ilk varlık şeytan... Adem’e secde etmesi emredildi. O da dedi ki:

“—Ben Adem’den daha hayırlıyım! O topraktan yaratıldı, ben ateşten yaratıldım.” dedi.

Bu ukalâlık yâni. Ukalâlık tabii küstahlık demek, yâni asi olmak. Bir kere söz dinlemiyor. Allah secde etmesini emrediyor, o da bir bahane ile, bir küstahlık ile yerine getirmiyor. Ama uzaktan bakan, konuyu dinleyen bir kimse:

“—Ya şöyle de olabilir mi, böyle de olabilir mi?” diyebilir.

Ama oyunun usûlü böyle, ibadetin usûlü böyle. Şu ülkenin kanunu şöyle gibi bu işler. Onun için, insan böyle önüne gelen her konuda akıl yürütüp, şöyle olmasın, böyle olsun filân diye ileri geri konuşursa; bu uygun olmaz. Bunu Peygamber Efendimiz SAS dahi yapmamış, Allah’ın emirlerini insanlara bildirmiş.

b. Haccın ve Umrenin Tamamlanması

(Ve etimmü’l-hacce ve’l-umrete li’llâh)

“Haccı ve umreyi Allah için tamamlayın!”

Evet, haccın bir ziyaret olduğunu söyledik. *Umre* nedir?.. *Umre* de ziyaret demek ama, haccın belirli bir zamanı var, umre senenin başka zamanlarında da yapılabilen bir ziyaret.

Hacda Arafat'ta vakfeye durmak var. Ne yapacak?.. Arafat'ta vakfeye duracak ve tavaf edecek. Umrede Arafat'a çıkıp vakfeye durmak yok. Tavaf var, sa'y var. Ondan sonra tıraş oluyor. Yâni umre biraz daha kısa süren bir ziyaret olmuş oluyor. Zaman bakımından da, her zaman olabiliyor.

Denilebilir ki:

“—Hac yapmak çok kalabalık ben zorlanıyorum!”

Umre yapsın. Ama hac vazifesini mutlaka bir sefer yapacak! Hacı yaptıktan sonra umre yapsın. Yâni zor geliyorsa, kalabalık geliyorsa, o zaman umre yapsın.

Haccın tabii, ne kadar muhteşem bir ibadet olduğunu herkes söylüyor. Dost düşman herkes biliyor. Dünya üzerindeki bütün müslümanlar toplanıyorlar mübarek yerde. O tarihî yerde, insanlık tarihi kadar eski, en ilk, evvel yapılmış mabedin, Beytullah'ın olduğu yeri ziyaret etmek ve o peygamberlerin cevlangâhı olan, ziyaretgâhı olan yeri Allah'ın emrettiği şekilde ziyaret edip; orada hâlisâne, dünya alâkalarından sıyrılıp, soyunup, mütevazi bir kıyafete bürünüp; baş açık yalın ayak, herkes aynı elbiseyi giymiş, sanki mahşer yerini andıran bir şekilde, son derece muhteşem, son derece duygulandırıcı, çok muazzam bir şey... Hac böyle.

Umre de, ziyaret mânâsına. Onda da ihramlanacak, tavaf edecek, sa'y edecek, tıraş olacak. Yapılması şekli bu.

(*Ve etimmü'l-hacce ve'l-umrete li'llâh*) diye başlıyor bu ayet-i kerime. Yâni, “Haccı ve umreyi Allah için tamamlayın!” İster farz olan haccınızı yapıyor olun, isterseniz daha önceden yaptınız da sevap kazanmak için ikinci, üçüncü seferler olsun, –nafile deniliyor ona, tatavvu deniliyor– artık başladınız mı, Allah için haccınızı, umrenizi tamamlayın!

Nafile bir ibadet de, yâni farz olmayan bir ibadet de başlandığı zaman, bitirilmesi gerekir.

وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

(محمد: ۳۳)

(*Ve lâ tübtılû a'mâleküm*) “Amellerinizi iptal etmeyin!” (Muhammed, 47/33) denildiği için, başlanmışsa iptal etmek olmaz, onu tamamlamak gerekir.

Şimdi bu, “Haccı ve umreyi Allah için tamamlayın!” sözünde tabii, “Sonuna kadar götürün, tastamam yapın, eksik yapmayın!” mânâsı var. Fakat bunun, bu tamamlamanın nasıl olacağı konusunda, alimlerden başka rivayetler de yapılmış. Yâni evinden niyetlenip, bunun için ihramlanma hâlini kabul ederek, gidip hac yapmaktır. Yâni oraya ticaret için, ve sâir bir başka maksatla gidip de, “Hah, şimdi buraya gelmişken haccı da yapayım!”

filân değil de, başından böyle o maksatla evinden çıktığından itibaren, tam tamına böyle dönünceye kadar yapmak diyenler olmuş.

Tabii öteki türlü olursa; yâni, adam bir yere konferansa gitti de tam o sırada da hac zamanı, “Ha, hazır gelmişken şurada haccedivereyim!” dedi. Ticarete gitti, konferansa gitti, işe gitti, bir sebeple şöyle Mekke’nin yakınında bir yere gitti. O arada da “Tamam, ben de yapıvereyim!” dedi. O zaman bu da oluyor ama, tamamlama değildir gibi şey yapmış.

Bazıları da, “Bunların ayrı ayrı yapılmasıdır” demişler. Bazıları: “Umreyi tamamlamak demek, hac aylarının dışında ayrıca yapmak.” demişler ama, “Başladığınızı tamamlayın, eksiksiz yapın, yarım bırakmayın, eksik bırakmayın!” mânâsı daha kuvvetli.

Abdullah ibn-i Abbas RA şöyle anlatıyor:¹

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ
فَقَامَ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ فَقَالَ أَفِي كُلِّ عَامٍ يَا
رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لَوْ قُلْتُمْ لَوْجَبَتْ وَلَوْ وَجَبَتْ
لَمْ تَعْمَلُوا بِهَا أَوْ لَمْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْمَلُوا بِهَا
الْحَجُّ مَرَّةٌ فَمَنْ زَادَ فَهُوَ تَطَوُّعٌ

(ن . حم . ك . قط . ق . عن ابن عباس)

(*Hatabenâ rasûlü'llâh SAS, fekâle*)
Peygamber SAS Efendimiz bize hitab ederek:
(*Yâ eyyühe'n-nâs*) “Ey insanlar! (*Inna'llâhe
ketebe aleykümü'l-hacc*) “Allah-u Teâlâ
Hazretleri size haccı farz kıldı.” deyince,
(*fekâme'l-akrau'bnü hâbis*) Akra ibn-i Hâbis
RA ayağa kalktı:

(*E fî külli àmin yâ rasûla'llâh?*) “Her sene mi
yâ Rasûlallah?” diye sordu.

(*Kâle*) Rasûlüllah SAS buyurdu ki:

(*Lev kultühâ levecebet*) “Eğer ben o sırada,
'Evet, her sene!' deseysen, her sene
haccetmeniz farz olacaktı. (*Ve lev vecebet
lem ta'melû bihâ*) Eğer her sene haccetmek
farz olsaydı, onu yapamazdınız, (*ev lem
testatîüne en ta'melû bihâ*) veya onu yapmaya
güç yetiremezsiniz.”

(*El-haccü merretün*) “Hac, bir defadır. (*Femen
zâde fehüve tatavvuun*) Fazla yapılırsa, o
sevap kazanmak için olan nafîle haccdır.”
buyurdu.

¹ Neseî, *Sünen*, c.V, s.111, no:2620; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.255, no:2304; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.643, no:1728; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.II, s.279, no:197; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.326, no:8400; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.319, no:3599; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V, s.21, no:11873; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XXIII, s.177, no:25783.

Ebû Hüreyre RA da şöyle rivayet ediyor:²

خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ
أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ فَحُجُّوا
فَقَالَ رَجُلٌ أَكَلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَسَكَتَ حَتَّى
قَالَهَا ثَلَاثًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ لَا وَلَوْ قُلْتُ نَعَمْ لَوَجِبَتْ وَلَوْ وَجِبَتْ
لَمَا اسْتَطَعْتُمْ ثُمَّ قَالَ ذُرُونِي مَا تَرَكَتُكُمْ

(م. حم. خز. ق. عن أبي هريرة)

(*Hatabenâ rasûlü'llâh SAS, fekâle*) Peygamber SAS Efendimiz bize hitab ederek buyurdu ki:

(*Eyyühe'n-nâs*) “Ey insanlar! (*Kad farada'llâhu aleykümü'l-hacce, fehaccû*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri size haccı farz kıldı. O halde haccediniz!” deyince, (*fekâle racülün*) adamın birisi, yâni ashabdan mü'min bir kimse:

(*E külle àmin yâ rasûla'llâh?*) “Her sene mi yâ Rasûlallah?” diye sordu.

² Müslim, *Sahîh*, c.II, s.975, no:1337; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.508, no:10615; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.129, no:2508; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.IX, s.18, no:3704; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.325, no:8398; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.III, s.499, no:1267; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V, s.21, no:11872; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.X, s.454, no:10020.

Bu, lüzumsuz soruları sormamak bakımından anlatılan örnek bir hadisedir, olaydır. (*Fesekete*) Peygamber SAS Efendimiz ses çıkartmadı, sükût etti. (*Hattâ kâlehâ selâsen*) Adam üç defa sordu, üç defa sükut etti. Sonra evine, odasına, hücreğine girdi. Biraz sonra çıktı. (*Fekâle rasûlü'llâh SAS*) Sonra Rasûlüllah SAS buyurdu ki:

(*Lâ*) “Hayır, her sene değil. (*Ve lev kultü neam*) Eğer ben o sırada, ‘Evet, her sene!’ deseydim, (*levecebet*) Allah-u Teâlâ Hazretleri her sene haccetmenizi farz kılacaktı. (*Ve lev vecebet, lemesteta'tüm*) Her sene de öyle haccetmek mecbur olsaydı, güç yetiremezsiniz.”

(*Sümme kâle*) Sonra dedi ki: (*Zerûnî mâ terektüm*) “Ben size bir söz söylediğim zaman, onu kabul edin! Fazla sorularla işi derinleştirip, kendinizi böyle müşkül durumda bırakmayın! Söylediğim kadarıyla bırakın!” buyurdu.

Ama, her sene değil; ömürde bir defa yapmak yeterli. Daha fazla yaparsa, sevap kazanmak için olur. Annesi için yapar, babası için, dedesi için yapar veyahut kendisi yapar da sevaplarını onlara bağışlar. Hepsi olabilir.

Bir de, “Haccetme mecburiyeti üzerinde doğduğu zaman. Yâni parası var, sağlığı yerinde, haccedecek şartları topladığı zaman; hemen mi hacca gitmeli, yoksa biraz tehir edebilir mi?..” sorusu vardır fıkıh kitaplarında.

Tabii, hemen giderse daha faziletli olur. Sonra geriye bıraktığı zaman, ertesi seneye kadar yaşayacağını bilemiyor. Bir vefat olurse,

bir kaza oluverse, hayatı son buluverse; hac kendisine farz olduğu halde, o farzı yapmadan ölmüş olur. Onun için, hemen yapması daha iyidir diye belirtiliyor kitaplarda.

c. Hacda Engelle Karşılaşma

(*Fein uhsirtüm*) “İhramdan sonra ihsar olunursanız.” Yâni hacca umreye niyetlendiniz, ihramlandınız, ibadeti başlattınız, düğmeye bastınız. Fakat bir engel çıktı; düşman sizi oraya götürmedi, göndermedi, bırakmadı, veya hastalandınız, veya daha başka bir engelleyici şey oldu, mânî oldu... (*Feme'steysere mine'l-hedy*) “O zaman, kurbanlık cinsinden, kurbanlık olarak kolayınıza gelen bir şeyi gönderin! Onu yapmanız lâzım!”

El-hedyü, kesilecek kurbanlık hayvan demek; deve olur, sığır olur, koyun-keçi olur, erkeği-dişisi olabilir... Koyun-keçi olursa bir kurbandır. Eğer deve-sığır olursa onlar yedi kişi ile ortaklaşa olabilir, aynı amaçla. Yâni, yedi kişi bir araya gelip, anlaşıp bir deve keserlerse, onlar da hedy etmiş olurlar. Böyle Kâbe'ye kurbanınızı gönderin denmiş oluyor burada, o emredilmiş oluyor.

Bunu yapacak imkânı yoksa, yâni yapacak imkânı olmamak, tabii hedyi gönderdi, kurbanlığı gönderdi. Engel var, geçemiyor. Düşman geçirtmiyor meselâ, Peygamber Efendimiz'in hayatında olduğu gibi...

Peygamber Efendimiz, biliyorsunuz, umre yapmak için ashabıyla Medine-i Münevvere'den çıktı. Düşmanlar, Mekke'nin müşrikleri silahlandılar, karşısına geldiler. Umreye, ihramlanmış olduğu halde, Peygamber Efendimiz, silahsız olduğu halde, ibadet maksadıyla gelmiş olduğu halde karşı çıktılar, yaptırmadılar. Halbuki yanlarında kurbanlıklarını da götürüyorlardı. O zaman ne yapmaları emredilmiş oluyor?..

“—Kurbanlarınızı gönderin Kâbe'ye!” buyruluyor.

İhramlılardı, ne yapacaklar?.. (*Ve lâ tahlikù ruûseküm*) “Başlarınızı tıraş etmeyin...” Biliyorsunuz, ihramdan çıkmak için ne yapmak gerekiyor? Tıraş olmak gerekiyor. Umrede meselâ, ihramda, umreye niyetlendi, o hâlini içine girdi, umre ibadetini başlattı. Erkekler için onun şartı olan dikişsiz elbise giydi, ihram bezlerine de büründü, Kâbe'ye hediye edeceği hayvanını aldı, gidiyor. Düşman önüne kesti. Ne yapacak?.. Gidemeyince kurbanlarını gönderecek. Amma ihramdan çıkmak için tıraş olması lâzımdı.

(*Ve lâ tahlikù ruûseküm hattâ yebluğe'l-hedyü mahilleh*) “Bu gönderdiğiniz kurbanlıklar yerine ulaşmadan, başınızı tıraş etmeyin!” Yâni umrenin sonuçlanması, kurbanın yerine varmasıdır. Onun haberi geldikten sonra, o zaman saçını tıraş edecek.

Tıraş iki şekilde oluyor, biliyorsunuz. Kazıtmak, usturayla, tamamen saçları dibinden -erkekler için- ya da saçlarının uzunlarını bir miktar

kesmek tarzında oluyor. Usturayla kökünden kazınması, efdal; öteki de ikinci sırada... Yâni saçları kısaltmak da olabilir, caiz, ama kazıtmak efdal deniliyor.

Vardığı haberi ulaştınca, o zaman tıraş olup ihramdan çıkmış olurlar. Çünkü umre yapacaklardı ama, engellendiler.

(*Femen kâne minküm marîdan ev bihî ezen min re'sihî*) “Sizden birisi hastalandı da acilen çıkması gerekiyorsa, veyahut başında bir ezâ varsa, üzücü, ızdırap verici durum varsa...”

Başında yara olabilir... Tabii o devirlerde çok inatçı bir haşerat olan bit olabiliyordu, onun engellenmesi çok zor oluyor. O da haşır haşır yakıyordu, kurtulması çok zor oluyordu, bütün şartlara, uğraşmalara rağmen... O zaman, onlar barınamasın diye, tıraş etme mecburiyeti oluyordu.

Kâ'b ibn-i Ucre RA'dan şöyle rivayet ediliyor:³

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ عَلَيْهِ
بِالْحَدِيثِ وَرَأْسُهُ يَتَهَفَتُ قَمَلًا قَالَ أَيُّؤْذِيكَ
هَوَامُّكَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَاحْلِقْ رَأْسَكَ قَالَ

³ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.644, no:1720; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.859, no:1201; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.574, no:1860; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.212, no:2973; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.243, no:18153; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.II, s.298, no:280; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XIX, s.113, no:233; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.341, no:8486; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.L, s.139; Kâ'b ibn-i Ucre RA'dan.

فِي نَزَلَتْ (فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى
مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ)
فَأَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَقَالَ صُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ تَصَدَّقْ بِفِرْقٍ بَيْنَ
سِتَّةٍ أَوْ بِنُسُكٍ مَا تَيْسَّرَ

(حم . عن كعب بن عجرة)

Peygamber SAS Efendimiz, Hudeybiye’de Kâ’b ibn-i Ucre RA’ın yanına gelmiş. Bakmış ki başı bitlenmiş, son derece sıkıntılı:

“—Galiba çok rahatsız oluyorsun, sana çok eziyet veriyor bu başındaki haşerat?..” diye sormuş.

“—Evet, ey Allah’ın Rasûlü, çok sıkıntılı oluyor.” deyince;

“—O zaman başını tıraş et!” buyurmuş.

Bunun üzerine ayet-i kerimenin bu bölümü nazil olmuş.

Rasûlüllah SAS Efendimiz de ona:

“—Tıraş ol da, ondan sonra şöyle şöyle yap!” diye oruç tutmayı, biraz sonra gelecek olan şeyleri tavsiye etmiş.

Demek ki, hasta olduğu zaman veya başında ezâ olduğu zaman... Bu eza yara olabilir, kabuk bağlamış veya kanıyor veya başka bir şekilde çok ezâ verici bir şey. O zaman ne yapacak?

“Tıraş olacak, ihramdan çıkacak. (*Fefidyetün*) Bunun karşılığı olarak, kefareti olarak, fidye olarak oruçtan, oruç cinsinden olabilir, (*ev sadakatin*) sadaka verecek...” (*Ev nüsük*) *Nüsük* de kurban demek. Bunlardan birisini yapacak.

Yâni, bu oruç tutma şekliyle de olur. Fakirlere, orucu tutamayan kimse için, sabah akşam bir fakiri doyuracak sadaka vermek oluyordu. Onun yerine öyle bir sadaka verir, hurma verir, nesi varsa... Bu altı şey olarak böyle üç gün oruç, yahut da yoksula belli miktarda hurma tasadduk etmek olur; yahut da, kurban keser o mazeretinden dolayı. Böylece telâfi etmiş olur.

d. Hac ve Umreyi Beraber Yapmak

(*Feizâ emintüm*) “İhsardan emin olduğu zaman, genişlik içinde bulunduğu zaman, yâni bu durum kalktığı zaman, bu durum olmadığı bir zaman, (*femen temettea bi'l-umreti ile'l-hac*) her kim ‘Hac zamanına kadar umre yapayım da istifade edeyim, böylece sevabı çok alayım!’ diye niyet ederse...”

Tabii bu iki şekilde olabilir. Böyle umreli hac yapacak kimsenin iki durumu var: Ya hacc-ı temettû yapar, ya da hacc-ı kıran yapar.

Hacc-ı temettû ne demek?.. Önce umreyi yapmak, ondan sonra umreyi bitirip, yâni ihramlandı, tavaf yaptı, say' yaptı, tıraş oldu, umreden çıktı. Mekke' de oturur, elbiselerini giyer. Mekkelinin rahat yaşayışı gibi, umre halindeki şartlardan hiç biriyle bağlı olmadan, istediği gibi eşiyile, ailesiyle yeme-içme, diğer hususlarda serbest oluyor. Mekke' de temettû ediyor, istifade ediyor, rahatına bakıyor. Ondan dolayı temettû haccı deniliyor.

Haccın günleri gelince tekrar ihrama giriyor. Mina'ya gidiyor, oradan Arafat'a çıkıyor. Arafat'ta vakfe, ondan sonra tekrar Mina'ya dönme vs. haccını yapıyor. İki arasında böyle bir rahatlık, serbestlik devresi olunca, buna *hacc-ı temettû* deniliyor.

Yahut da, ihramlı hâlini devam ettiriyor. Umresini yaptıktan sonra, gene ihramlı kalıyor. Hacca kadar ne kadar gün geçerse, yine ihramlı haliyle duracak. Yâni yasaklardan kaçınacak, dikişli elbise giymeyecek, koku sürünmeyecek, tıraş olmayacak, hanımına yaklaşmayacak vs... İhramın bütün şartları devam ediyor, ihramlılık hâli devam ediyor. O ihramla, haccın zamanı gelince haccı da yapıyor. Hac bittiği zaman ihramdan çıkıyor.

Tabii, o zaman ne olmuş oluyor? İkişini birleştirmiş oluyor bir ihramda. *Kıran* demek zaten, Türkçe'deki kırmak fiilinden gelmiyor, Arapça'daki *kàrana-yukàrinu-mukàreneten-ve kırânen* fiilinden geliyor;

birbirine yakın yapmak demek, bir şeyi yan yana yapmak demek. Hacla umreyi yan yana yaptığı için, *hacc-ı kıran* deniliyor ona... Öyle olabilir.

Emniyetli bir durumda iken, ihsar hali olmadığı zaman, şu veya bu şekilde temettû haccı veya kıran haccı yaptı; (*feme'steysera mine'l-hedy*) o zaman ona da kolayına gelecek bir şekilde kurban kesmesi gerekir. Bu bizim mezhebimize göre, hem umre yapabildi, hem de haccı yapabildi diye, iki muhteşem ibadeti bir arada yapabildi diye, o nimete bir şükrâne oluyor, Cenâb-ı Hakk'a bir teşekkür oluyor.

Peygamber SAS Efendimiz'den önce, hac zamanında umre yapmak yok imiş. Böylece bu ayet-i kerimeye göre hareket ederek, hac esnasında umreyi de yapmak, ikisini birden yapmak, kıyamete kadar artık bu ümmete ikram olarak sunulmuş oluyor. Büyük bir kolaylık... İki büyük ibadeti bir anda yapmış, bitirmiş oluyor.

(*Femen lem yecid*) “Eğer bu kurban kesme işini yapamazsa, bulamazsa bir insan...” Bu bulamamak ya parasızlıktan olur; parası yok ki onu alsın, kessin. Ya da kurbanlık ortada kıt olur, az olur, ararsın tararsın bulunmaz. “Kurbanlık imkânı olmadığı zaman, (*fesiyâmü selâseti eyyâmin fi'l-hacc*) hacda üç gün oruç tutmak, (*ve seb'atin izâ raca'tüm*) geriye döndüğünüz zaman da yedi gün olmak üzere...” Bu ikisinin beraber olduğu kesin olarak anlaşılın diye, ayrıca açıklaması da geliyor: (*Tilke aşeratün kâmileh*) “İşte bu tam bir ondur.”

Böylece on günlük bir oruçla, bu kurban kesememesi telâfi edilmiş olur. Üç gün hacda; müstehab olan Zilhicce'nin 7. 8. ve 9. günleridir. Biliyorsunuz Zilhicce'nin 9'u, Arafe günü demektir. O gün de oruç tutmak çok sevaplı olmuş oluyor. Dönüşte de, hac fiillerini bitirdiği zaman, yedi gününü tamamlar. Böylece on gün tutmuş olur.

(*Zâlike li-men lem yekün ehlühû hâdîri'l-mescidi'l-harâm*) “Bu kurban kesme, ya da kurban kesemediği zaman oruç tutma meselesi, ailesi Mescid-i Haram civarında oturmayan kimseler içindir.” *Âfâkî* diyoruz biz buna; mikat hudutlarının dışından, hac ve umre yapmak için oralara gelmiş, hariçten gelme hacılar demek. Mekkeli hacılar için değil bu. Böylece, onlar sadece *hacc-ı ifrad* yaparlar. *Hacc-ı temettû*, *hacc-ı kıran* onlar için değildir.

e. Allah'tan Korkun!

Böylece haccı yapmış olur ve hacdaki ibadetleri yerine getirmiş olur kişi. Bunlara tam riayet etmeyi, böylece haccı ve umreyi tamamlamayı, Allah-u Teâlâ Hazretleri bu ayet-i kerimede anlatmış oluyor bize. (*Ve'tteku'llâh*) “Ve Allah'tan korkun, sakının!” buyuruyor.

Biliyorsunuz, (*Ve'tteku'llâh*) demek, “Allah'tan kendinizi koruyun!” demek. Allah'tan insana lütuf da gelir; suçlu olursa, kabahat işlerse, kahır da gelir, ceza da gelir.

Allah bizi lütfuna erdirdiği kullarından eylesin... Kahrına, gazabına, cezasına, azabına, ikâbına uğrayanlardan etmesin... Tir tir titreriz, böyle bir durumdan sakınmaya son derece dikkat ederiz. Müslümanların ana vasfı budur.

(*Ve'tteku'llàh*) bunu bildiriyor. Yâni, “Allah’ın kahrına uğramaktan, cehennemine düşmekten, cezasına çarpılmaktan sakının!” demek. Yâni, “Dikkat edin, titiz müslüman olun! Aklınızı başınıza toplayın! Gevşeyip lâubâlî olmayın!” demek.

Bütün bu kelimelerin altında, hac ibadetiyle ilgili abuk sabuk teklifler ileri sürenlere muazzam tehditler var. Onun için, müslümanlar için ciddiyetini kavramış olduklarından, bu hac işine o kadar dikkat etmişlerdir, o kadar titiz davranmışlardır ki... İşin ciddiyetini anlamayan, kavramayan takvâsız insanlar, veyahut kasıtlı insanlar, veya cıvık, sulu insanlar, “İşte orada olmasa, şöyle olmasa, böyle olmasa... Namaz beş vakit olmasa, her gün olmasa... Oruç şöyle olsa, böyle olsa...” gibi türlü türlü şeyler söylüyorlar.

Oruç olsun, namaz olsun, namaz vakitleri olsun, zekât olsun, hac olsun; Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin emrettikleri ibadetleri aynıyla, harfiyyen tam yapmak lâzım gelir. Tam yapılmadığı zaman ne olur?.. O zaman, yeri göğü yaratan Allah-u Teâlâ Hazretleri *Azîzün zü’ntikâm*’dır; izzetlidir ve intikam sahibidir. Böyle küstahça şeyleri korkunç şekilde cezalandırır, ibret-i âlem eyler

“–Var mı bunun misâli, olmuş mu?..”

Tabii olmuş; hem kavimleri helâk etmiş, Ad kavmi, Semud kavmi gibi; hem de belirgin, ukalâ, kâfir, azılı, zâlim insanları helâk etmiş. İbrâhim AS zamanında Nemrud’u helâk etmiş. Mûsâ AS zamanında Firavun’u ordusuyla beraber helâk etmiş. Tarihi okursak, Peygamber Efendimiz zamanında da, Peygamber Efendimiz’e karşı gelen, böyle abuk sabık düşmanlıklar, hınçlar, kinler, zulümler, baskılar, işkenceler yapan insanların da helâk olduğunu görürüz.

Allah’tan korkmak lâzım! Allah’ın dini oyuncak değildir, ciddîdir. Allah-u Teâlâ Hazretleri yeri göğü yaratan, alemlerin Rabbi olduğu için, yerde gökte insanoğlunun yaşaması ve mutlu olması için, hem bu dünyada, hem ahirette mutlu olması için, güzel şeyleri emretmiştir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ

(العراف: ۲۸)

(*Inna’llâhe lâ ye’müru bi’l-fahşâ*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri kötü şeyleri emretmez.” (A’raf, 7/28) Emrettiği şeylerin hepsi hoştur, güzeldir ve faydalıdır. Faydalı olduğunu da cümle cihan halkı itiraf ediyor.

Geçen gün çok edebli, zayıf bir kimse geldi sohbetimize...

Dediler ki:

“–Bu bir haftalık müslüman!”

Yeni müslüman olmuş, ama elleri dizinde, gözleri yerde, muazzam edeb... Yâni belli ki imanı ışıl ışıl içinde, sıcacık. Tam mü'min yâni. Ben tanımak için, yumuşak yumuşak, tatlı tatlı sordum:

“—Bir kere, niçin müslüman olduğunuzu merak ediyorum!” dedim.

Dedi ki:

“—Kur'an-ı Kerim'i okudum. Kur'an-ı Kerim'i okuduktan sonra bir başka seçenek, başka çare, bir başka yol olmadığını kesin olarak gördüm. Onun için müslüman oldum.” dedi.

Kur'an-ı Kerim'i okursa bir insan, mutlaka sonuç bu olur. Aynı şeyi ben, Ankara'da iken, Amerikalı bir subay gelmişti toplantımıza, ona da sormuştum. Müslüman olduğunu söylemişti, hem de Amerikan ordusu elbiseleriyle filân gelmişti.

“—Nasıl müslüman oldun, niye müslüman oldun?.. Ailende müslüman var mı, kökenin ne?.. Afrika'dan mı geldin Amerika'ya?..” diye sordum.

İnsanın kökeni bazan müslüman oluyor da, kökeninin müslüman olduğunu anlayıp, sonradan müslüman olabiliyorlar.

“—Kökenimde hiç müslüman yok... Ailem koyu katolik.” dedi.

“—Nasıl müslüman oldun, niye müslüman oldun?..”

“—Kur'an-ı Kerim'i okudum, müslüman oldum.” dedi.

Demek ki, Allah'ın emrini duyan, aklını başına toplayan müslüman oluyor.

Şimdi bu zata da sordum:

“—Kur'an'ı okudum. Başka seçenek, başka yol olmadığını gördüm; müslüman oldum!” dedi bana.

“—Peki, siz müslüman oldum deyince, aileniz bunu nasıl karşıladı?” dedim.

Düşüne düşünce cevap veriyor. Dedi ki:

“—Ailenin içine sanki bir bomba atılmış gibi oldu. Ben müslüman olduğumu açıklayınca, sanki evde bir bomba patlamış gibi oldu.”

O kadar zor bir şey. Ailesi bu kadar muhalefet ediyor, bu kadar büyük bir hadise oluyor. Başka seçenek yok, müslüman oluyor.

Kur'an-ı Kerim'i dikkatle okumuş, İslâm'ın hak din olduğunu anlamış, müslüman olmuş. Bizimle beraber cemaatle namaz kıldı. Ben de çok sevdim, çok samîmî gördüm. Allah daim etsin, yanıltmasın, şaşırtmasın...

(*Ve'tteku'llàh*) “Allah'tan sakınmak lâzım! Allah'tan korkun!” diye emrediyor. Haccı anlatan bir ayet bu... İşte hac yapın, umre yapın; engellenirseniz kurbanlarınızı gönderin! Kurbanlarınız kesilmeden önce tıraş olup ihramdan çıkmayın! Hastaysanız, başınızda tıraş olma mâzereti varsa, o zaman fidye olarak oruç tutun, sadaka verin veya ayrıca kurban kesin, kestirin!

Emniyetli iseniz, böyle ihsar durumu yoksa, hac esnasında bir de umre yapmışsanız, yâni hacc-ı temettû veya hacc-ı kıran yapmışsanız, o zaman kurban kesin! Şükrâne olarak, bizim mezhebimize göre...

“—Ona imkânınız yoksa, üç gün hacda, yedi gün de döndükten sonra oruç tutun!” diyor.. “Bu tam on gün eder.” diye de açıklamayı pekiştiriyor.

Cenâb-ı Hak bütün seçenekleri gösteriyor, yâni her ihtimâle karşı, kullarının ibadetlerini tam yapmaları için... “Bu durum Mekkeliler için değildir, Mekke’ye dışarıdan gelen hacılar içindir. Âfâkî olanlar içindir, Mekkî olanlar için değildir.” diye belirtiyor.

Arkasından da, (*Ve’tteku’llâh*) “Allah korkun!” buyuruyor. Ne demek?.. “Benim ibadetlerimi ciddîye alın, ibadetlerimin teferruatına da riayet edin!” demek.

(*Etimmü’l-hacce ve’l-umrete*)’nin bir mânâsı da bazılarına göre, “Haccı ve umreyi dosdoğru yapın!” mânâsına geliyor. (*Ekîmu’s- salâh*) gibi; yâni “Namazı kılın!” demiyor Allah Kur’an-ı Kerim’de, “Namazı dosdoğru doğrultunuz!” diyor. *Ekîmu*, eğriyi doğrultmak demek. Yâni, (*Ekîmu’l-hacce*) der gibi oluyor bu.

Bu teferruatı küçümsemesinler veya ihmal etmesinler, veya bunlarda yanlışlık yapmasınlar diye, tavsiyelerini (*Ve’tteku’llâh*) “Allah’tan sakının!” diye bitiriyor. Yâni, bunlara riayet etmezseniz ceza var demek.

İş bu kadar ciddî iken, ayetler bu kadar ortada iken, insanların yine bir kısmı çıkıp da, ibadetlerle oynamaya veya ibadetlerin yapılmasıyla oynamaya kalkarlarsa; bu ya İslâm'ı bilmemek olur, ya müslüman olmamak olur. Müslüman olan böyle bir şey yapmaz! Müslüman değildir, kâfirdir veya kâfir olduğunu bilmeden küfre düşüyordur.

(*Va'lemû*) Bakın burada daha da şiddetlendi ifade: “Ve biliniz ki, (*enna'llàhe şedîdü'l-ikàb*) Allah, ikàbı şiddetli olan Zât-ı Celîl'dir.” Yâni, Cenâb-ı Hakk'ın ikàbı öyle dünyadaki ufak tefek güç kuvvet merkezlerinin cezasına benzemez. Cenâb-ı Hakk'ın ikàbı şiddetlidir.

Ikàb, ceza demek. *Şedîd*, çok şiddetli demek. Allah-u Teâlâ Hazretleri, cezası çok şiddetli olandır. “Cezaya çarpılırsınız, sakın ha dikkat edin!” diye Cenâb-ı hak böylece bildirmiş oluyor.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Onun için, bütün ibadetleri takvâ ile yapmak lâzım!.. Allah'tan korka korka, ciddî ciddî, özene özene, hakkını vere vere yapmak lâzım!.. Namazı da öyle kılmak lâzım! Namazda ta'dîl-i erkân deniliyor, rükünlerinin hakkını vererek, adaletli hareket ederek, çalmadan, kesmeden, kırıştırmadan, hızlı yapmadan kılmak lâzım!

Hac da öyledir. Bunlara riayet etmeyenlerin, Allah'ın ikàbına uğrayacağı ifade edilmiş oluyor. Hem de şiddetli cezaya uğratılacağı belirtilmiş oluyor.

Hacla ilgili, umre ile ilgili, yapılarıyla ilgili önemli birtakım ahkâmı böylece bize bildiren bir ayet-i kerimeyi öğrenmiş olduk. Bundan sonra inşâallah, sağ olursak önümüzdeki hafta, yine hacla ilgili diğer ayet-i kerimeler tâkib ediyor bu ayet-i kerimeyi; onları okumaya, izah etmeye devam edeceğiz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlelerinizi, her ibadeti güzel yapmağa muvaffak etsin... Şartlarını ihsân eylesin, haccetmeyi nasîb eylesin... Mâdem bu ayetler geliyor, üzerine hac gerekmiş olan dinleyicilerime rica ediyorum, bakın hacca vakit var, hacca hazırlanmağa başlayın! Hiç gitmemişseniz ve üzerinize de haccetmek farz olmuşsa, bu senenin haccına nasıl gideceğinizi düşünün, şartlarını hazırlayın ve hac vazifenizi yapın!.. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rızasına erin...

Rabbimiz cümlelerinizi sevdiği kulları zümresine dahil eylesin...

Hem dünyada, hem ahirette aziz ve bahtiyar eylesin...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

10. 10. 2000 - İSVEÇ

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü